Ob 12 1901/02 N.

DE CODICE CREMIFANENSI ET DE FRAGMENTIS EVANGELIORUM VINDOBONENSIBUS SIG. N. 383 (SALISBURGENSIBUS 400) NORIMBERGENSIBUS N. 27932 COMMENTATIO. PARTICULA IV. DE CODICE ERLANGENSI N. 525—526.*)

Conscripsit

WILHELMUS WEISSBRODT

Brunsbergae 1901.

Summa eorum, quae in particula III. disputavimus, haec est:

1. de collocatione verborum Cremifanensem cum Amiatino Ceolfridi et utrumque cum textu graeco multis locis contra nostram Vulgatam consentire;
2. nonnunquam vero Cremifanensem contra Amiatinum et Vulgatam ordinem verborum graeci textus exprimere, a quo Amiatinus et Vulgata pariter recedant;
3. alia, quae non ad consecutionem, sed ad delectum verborum pertineant, Cremifanensem cum Amiatino, non cum Vulgata, communia habere multa;
4. nonnulla autem Cremifanensi, si cum Amiatino et Vulgata eum conferas, esse propria eaque bonae frugis plena.

Sequitur ut orthographica quaedam Cremifanensis enarremus videamusque, quid ad aliquam rationem grammaticam referendum sit, quid ad vulgarem consuetudinem, sive ea inde ab antiquissimis temporibus tenuit, sive imperatorum aetate atque adeo media orta est. Quamquam nihil eiusmodi aequabiliter observatum videtur, immo librariorum oscitantia effecit, ut vix ulla scribendi

---

*) Non in omnibus particulae III. exemplaribus paginae 10 versus 36 seqq. emendati sunt; quorum loco ponas hosce:

V 2 *Ἔστιν δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρα.* Interpretaberis sic: *Hierosolymis super, vel ad eam portam, quae ab ovibus, τὰ πρόβατα, et adiectivo προβατικός, oviarius vel pecualis, nomen accepit probatica, est aqua, in qua homines natant vel immerguntur, graece κολυμβήθρα* a *κολυμβάω, nato vel immergor, latine natatoria, liberius piscina.* Sed iam ante Hieronymi tempora, qui habet sic: *Est autem Hierosolymis probatica piscina,* librarii quidam graeci ex duabus rebus unam fecerant: *ἔστιν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις προβατικὴ κολυμβήθρα,* eiecta praepositione *ἐπί* cum articulo *τῇ* et mutato dativo in nominativum: *est Hierosolymis probatica piscina (in Jerusalem ist ein Schafteich;)* sic Foroiuliensis, Treverensis S. Maximini. Pro *piscina* Palatinus rectius: *est Hierosolymis probatica natatoria.* Rehdigeranus omittit *probatica,* dat: *est Hierosolymis natatoria.* Sed Cremifanensis, Amiatinus, Brixianus, Fuldensis, Treverensis Aureus, Erlangensis, alii contra Vulgatam integrum textum graecum exprimunt: *est autem Hierosolymis super probatica* (ablat.)

sive lex sive anomalia sine exceptione obtineat. Qua de re ne iniquius iudicemus, reputemus necesse est, num alii libri eadem vel superiore aetate manu scripti, deinde num inscriptiones in aere vel lapidibus genuinae nobis relictae magis sibi constent. Quas qui conceperunt litterisque consignaverunt, facile concedemus certi aliquid voluisse; re vera autem variatio deprehenditur tanta, ut si dimidia pars exemplorum in hanc, dimidia in illam partem valeat, nonnunquam nobis optio detur eligendi, quid auctorem secutum esse arbitremur. In libris vero, imprimis eis, qui uncialibus characteribus exarati sunt, saepenumero res eo implicatur, quod difficillime diversae manus distinguuntur; in quolibet alio litterarum genere propriam quandam suam consuetudinem, peculiarem aliquam ductuum formam oculis nostris examinandam libentius subiecerunt librarii, quam in unciali, quod obiter perlustranti haud raro unam repraesentare manum videtur, quae plures fuerunt.

Ad libros a me citatos quod attinet, vere quidem copiosus est apparatus, quem WORDSWORTH et WHITE congesserunt, quapropter optimo iure iudicant, tam philologis, qui historiam linguae latinae perscrutantur, quam theologis utilem fieri posse editionem suam (praef. p. VIII); sed grammatica materia cum pulvisculo excussa non est nec poterat excuti, nisi opus in immensum extendere vellent. Ut e multis exemplis duo exhibeam: in Berolinensi eo, qui manuscr. theol. fol. 1 notatur, legi equidem Matth. 22, 19 *danarium*, unde ortum est Italorum illud *danaro;* apud eundem Evangelistam 5, 26 in Cremifanensi a prima manu recte scriptum *quadrantem*, sed *q* partim erasa subnatum est *cuadrantem;* sic enim Itali loquebantur. Huiusmodi autem quaestiones qui tractant vel ideo operae pretium facient, quod bibliothecarum, quae libros in editione illa non recensitos possident, valde intererit explorare, cui familiae vel recensioni ex iis, quas duoviri doctissimi pag. 705—21 constituerunt, unusquisque liber assignandus sit. Nam cum permultos codices inspexissent, paucos numero selegerunt, iustis de causis (praef. p. VIII).

Sed priusquam rem ipsam, de qua mihi agitur, aggrediar, non supervacaneum esse censeo, unum evangeliariorum a me adhibitorum totum exscribere, Erlangense dico, BIBLIOTHECAE ACADEMICAE ERLANGENSIS, quod quomodo cum a Cremifanensi tum ab aliis discrepet videbis, si Novi Testamenti Tauchnitziani editionem stereotypam septimam Lips. 1884 contuleris; quibus locis nihil adnotavi, eos scito in hac editione et in textu Erlangensi consentire.

Matth. I. 1 bis *fili*, sed post alterum littera erasa, videtur fuisse *filii*. 3 *zara ex*, sub *ex* . . , supra est *de*. 4 *naason* bis. 5 *ex* et *de* ut v. 3. *Racab*, super *c* est addita *h*, i. e. linea tantum recta et lineola transversa . *obeth* bis . *iessae* priore loco, infra *e* signum, quod diphthongum

---

piscina (nominat.); ἐπί vertunt *super*. Monacensis: *est autem in Hierosolymis in probatica piscina* dubitationem movet, utrum interpres verba evangelistae non intellexerit, an quorundam librorum ἐν (pro ἐπί) reddiderit. Nobis haec variatio persuadet, etiam post Hieronymum eos, qui in universum eius versionem sequebantur, ad graecum textum, ubi illa non satisfacere videbatur, rediisse.

Et haec quidem ad particulam III· anno 1896 editam; hodie autem tacere non licet, Iohannem Wordsworth et Henricum Iulianum White, qui „Novum testamentum Domini nostri Iesu Christi latine secundum editionem sancti Hieronymi. Pars prior. Quattuor evangelia. Oxonii annis 1889—1898“ ediderunt, ipsi Hieronymo lectionem *est autem hierosolymis super probatica piscina* vindicare. Sed vix crediderim Hieronymum latinis lectoribus, ut qui Iota subscriptum, quod dativum et nominativum in graeco illo pleniore textu distinguit, pariter ignorarent ac portarum et locorum Hierosolymitanorum nomina, versionem tam difficilem intellectu, cum praesertim quarto post C. n. saeculo syllaba finalis correpta in *piscina* a producta in *probatica* vix distingueretur, subiecisse; *probatica piscina, Schafteich,* multo simplicius, nisi *probaticam* praefers, quarto casu.

indicat; altero idem signum, fere evanidum. 6 *salamonem*, infra alteram *a* punctum, supra *o*. 7 *solamon*, *a* correcta ut in 6. *abiat* videtur. *asaph* bis fuit, priore loco *ph* litterae fere omnino erasae, altero (v. 8) partim. 8 otias. 9 fuit *iohathas*, prior *h* et *s* erasae, lineola transversa super addita, pro *m*. *acazat*, *achazat*; priore loco *h* superscripta, utroque litterae *at* erasae. 10 *iosian*. 13 *abiut* bis, bis *h* super lineam post *t* addita . *eliachim* . 14—15 bis *elium*. 15 *mattham* bis. 16 *ioseph* . *cui disponsata virgo maria genuit ihm**) *qui dicitur xps;* super *cui dispon* recentior manus *virum marie*. 17 *sunt quattuordecim* ter. 18 *disponsata*. 19 *homo iustus* . *tacite*. 20 *apparuit ioseph in somnis dicens ei* . *filii* fuit, altera *i* deleta . *ex ea nascetur*, *i* super *e*; voluit corrector *nascitur*. 23 *accipiet* pro *habebit; pariet*, *et* erasum, quia scriptor id (in novo versu) abundare putavit . *emmanuhel* . *interpraetatum*. 25 *cognovit* . omissum est *suum primogenitum*.

II. 1 *bethleem civitatem, in hie*—, *in* erasum. 4 *populi et interrogavit;* erasum *et*. 5 *bethleem iuda*. 6 *terra iuda* . omisit *non es minima inter principes iuda* . *exiet princeps*. 7 *occulte conuocauit magos et diligenter exquisiuit ab eis tempus quando apparuit eis stella*. 8 *et misit* . . . . *dicens* . . . *renuntiate* . *ueniam adorem*. 9 *uenit et stetit super puerum*. 11 *procidentes*, videtur *e* fuisse, erasa; ante *eum* littera erasa videtur . *tus*. *myrram*. 12 *et admoniti*. 13 *qu erat puerum istum perdere* . post *qu* videtur *a* erasa. 14 *surgens autem ioseph* . *et abiit*. 15 *ad consumationem*. 16 *ut uidit* . *dilusus* . *misit et* . *regionibus eius*. 17 *hier*—. 19 *aecce apparuit*. 20 *e* in *eius* videtur erasa . *israhel* . *querebant*. 21 *et surgens*. 22 *iudea* . *ammonitus autem* . inter *partes* et *galileae* rasura delevit unam vel duas litteras . 23 *et uenit et* . videtur bis fuisse *quae*, prius erasum . *nazareus*.

III. 1 *iohannes bapti zans*, sed *z* male facta est, ante eam littera deleta, videtur fuisse *s*, *baptistans et praedicans* . *iudeae*. 2 *penit*—. *adpr*. 3 *esaiam*. 4 *suum de* . *zona pellitia super lumbos eius* . *lucusta* . *mel siluestrae*, post *mel* duae vel tres litterae erasae. 5 *exiebant* . *ex hieros*—. *iuda*, paullum super lineam post *a* litterae fere evanidae: *ea* . *omnes qui morabantur circa iordanen* 6 *ab illo in iordanen*. 7 *pharise*—. *monstrauit uos*, supra additum *bi* . *ab ira futura*. 8 *poen*—. 9 *et nolite praeferre uos dicentes* . *sustare;* super versum deteriore atramento *cit*. 10 *in igne*. 11 *in paenitentia* . *uenit* . *calciamenta* . *baptizabit* corr . ex *u;* om . *in; igni*. 12 *habens uent*—. *emund*—. *horreo* . *conburet* . *inexting*—. 13 *iordanen* 14 *et prohibebat eum ioh*—. 15 *ei* deest . *implere nos*. 16 *et bapt*—, non *autem* . *caeli* . deest *dei* . *descendentem de caelo* . deest *et* . *in ipsum*. 17 *caelis dicens ad eum* . pro *mihi* est *bene*.

IV. 1 *deserto* . deest *a spiritu* . *tempt*—. 3 *et accessit ad eum tempt—et dixit illi*. 4 *cui resp. ihs dixit illi* . *non pane tantum* . inter *n*—et *p*—superscriptum *in* . *uerbo dei*, media desunt. 5. *adsumpsit* . *pinnam*. 6 *quod* . *ut—tollant*. 7 *illi iterum ihs scriptum non tempt*—. 8 *ads*—. *et honorem eorum*. 9 *illi* . *procidens*. 10 *tunc dixit illi ihs* . *vade* (erasae 6 vel 7 litterae, fortasse *retro me*) *satanas* . deest *enim*. 11 *reliquid*. 12 *aud—autem* . *est* . *galile*—. 13 *maritimam* . *neptalim* et 15. 14 *dictum est*, reliqua desunt. 15 *iordanen* . *galileae*. 16 *sedebant*, *n* deleta . *lucem uidit*, *t* est correctoris, in lacuna fuit *erunt*, ut in Par.; *et qui sedebant in regionem* . *illis*. 17 *paen*— . *adpr*.— *cael*—. 18 *cum transiret autem secus mare galileae* . *qui dicitur p*—. *retiam* (*m* orrector del.) *in mari* . 20 *retibus suis sequuti*. 21 *zebei*, alia manus supplevit supra versum . *in nauicula* . *zebedeo* . *ipsorum*. 22 *patrem*, *m* erasa. 23 deest *ihs* . *galileam* . *plebe*. 24 *conphensos***) . *demonia* . *paraliticos* . *omnes curauit;* deest *eos*. 25 *sequebantur* . *galilea* . *ab hi*—. *a iudea et trans iordanen*, deest *de*.

V. 1 *ihs autem uidens* . *acc – disc—eius ad eum*. 2 *et aperuit* . *et doc*—. 3 *cael*—ut semper, nisi quid dixi. 4 *possed*—. 5 *satur* in rasura, spatium his litteris amplius est; fortasse fuit idem mendum quod in Landauensi: *consul*—. 7 *ipsis miserebitur ds*. 10 *persequut*—. 11 *cum uos maledicent*

*) Typotheta lineolam super *ihs*, *xps*, *ds*, *dns*, *sps* reddere nequit.

**) Hoc loco lineola super *p* praepositionem indicat, alias omnibus litteris *conpraehendere* scriptum est.

et persequentur homines . omnem m—. deest *ment*—. *propter iustitiam.* 12 *exul*—. *caelo . et proph*—. *erant.* 13 *ultra* deest . *foris.* 14 *huiusm*—. 17 deest *aut pro*—. *legem sed ad*—. 18 deest *quippe. vel* pro *aut* . deest *a lege.* 19 *qui enim . docuerit sic homines.* 20 *dico autem . pharise*—. 22 *quod omnis . suo sine causa . racha . gehenne.* 23 *offeres . rememoratus.* 24 *reconciliare . uenies offeres.* 25 *cum es cum eo in uia . aduersarius tradat te.* 27 deest *ant*—. 28 *aego . quoniam.* 29 *tuum eat in.* 30 deest *enim.* 31 *det illi repudium.* 32 *uobis quicumque dim*—. *ducit moechatur.* 33 deest *audistis quia . enim deo . pedum eius est.* 36 *iurabis . potestis.* 37 deest *his . hab*—. *a* supra lin. 38 deest *et.* 39 *dextr*—. *et sinistram.* 41 *quicumque* semper . deest alterum *et.* 42 *et qui . auerteris te.* 43 *diligis . odies.* 44 *beneficite . calomniantibus et pers*—. 45 *orire iubet.* 47 *salutatis . haec.* 48 *uos* supra lin . *qui in caelis est.*

VI. 1 *adten*—. 2 *elymosinam . hyppo*—. *uicis platearum . perce*—. 3 *elemosy*—. *sinistram*; *m* deleta. 4 *elimosy*—, *y* deleta, est *i. abscoso* fuit, supra lin . minus nigro atramento *on . abscenso reddit* (corr. *et*) *tibi in palam.* 5 *hyppocr*—. *amant stare.* 5 *percep*—. 6 *oras . cluso ostio tuo . uidet,* corr . *it* ; *reddit,* corr . *reddet.* 7 *aeth*—. deest *quod; suo quia.* 8 *similare . quid uobis . ab eo.* 9 deest *uos* .— *bitis eum . in celis es.* 10 *ueniat* . deest *sicut.* 11 *cotidianum.* 13 *tempt*—. 13 deest *amen.* 14 *uobis et . qui est in caelis* . deest *debita uestra.* 15 *dimittit,* corr.—*et.* 16 *hyppocr*—. *pareant* . deest *quia.* 17 *ungue.* 18 *ne pareas . ieiunas, n* supra lin. add . *absconso* . septem verba desunt, propter similitudinem; infra textum suppleta sunt, sed *est in absconso* pro *uidet . reddit,* corr.— *et . tibi in palam.* 19 *thensauros, n* erasa . *erugo . exterminat, fuit ant.* 20 *thensauras, n* erasa, corr—. *os*; *erugo . exterminat,* videtur fuisse *ant . et furantur.* 21 *thens*—, *n* erasa . *rus* in rasura et lacuna, potest errore scripsisse *thensaurizare . erit et.* 22 deest *fuerit; simplex est . luc*—*est.* 23 *nequam est . tenebr*—*est . quantae sunt.* 24 *u. diligit et a. odiet, a. u. patientur* (*n* erasa) *et alium cont*—. *mamonae.* 25 *ne cogitetis in corde uestro quid . induatis* . deest alterum *plus.* 26 *metent,* corr . *u ; plures.* 27 *quis enim* . deest *cogitans.* 28 deest *quid . neunt.* 29 *quia* . fuit *solomon,* corr . *la . operiebatur* . supra litteras *erieb* alio atramento *dulcta* vel *dulda.* 30 *quodsi,* om . *autem . faenum . hodie* in ras .; *clibano.* 31 *bibimus,* corr . *em*—; *quid op*—. 32 om . *omnia . goentes ,* corr. *gen*—. *scit autem . quod horum omnium.* 33 *regnum et; dei* . supra lin., item *et* ante *haec . praestabuntur vobis.* 34 om . *ergo . sollictus, i* add.

VII. 1 *iudicimini,* corr. *e.* 2 *iudicabitur de uobis . et qua,* add . *in ; metietur.* 3 *trauem vero,* corr . *b.* 4 *traues* , corr . *bis ; tuo est.* 5 *trauem* . fortasse *tum; corr . tunc.* 6 *miseritis*, altera *i* del ., nescio qui glossator infra *sendet . disr*—. 8 *querit.* 9 *aut quis ex uobis homo a quo petit filius eius . porrigit.* 10 *petit . porrigit.* 11 post *si* videtur *uo* erasum , praeceperat e *vos.* 12 *homines bona ita et.* 13 deest *ergo;* pro *quia* haec : *quam lata est et spaciosa uia.* 14 deest *porta;* habet haec: *quam angusta et arta est uia.* 15 *adt*—. *ab intus.* 16 *ficos . bona b*—*f*—. 18 *mala f. b. f. neque a. b. f. m. f.* 19 *igne.* 20 *itaque . fructib* . in rasura. 22 om . *mihi ; et in t. n. dem*—. *eicimus,* add . *e ; et in t. n.* 23 *dicam . non . operarii iniquitatis.* 24 *haec* om.; *similis uiro est*, sed apices supra lin . indicant alium ordinem: *s. e. u. s.* cf. Wordsworth, old—latin biblical texts p. 13. 25 sic: *descendit pluuia flauerunt uenti . aduenerunt flumina . et offenderunt in domum illam . . . .* 26 *haec* deest . *est* pro *erit . har*—. 27 *descendit pluuia . flaueruut uenti . aduenerunt flumina . et offenderunt in domum illam et cecidit . et facta est ruina eius magna.* 28 *consumasset . doctrinam.* 29 prius *et* deest . *scribe . vel* pro *et . farisaei.*

VIII. 1 *et descendente Iesu de monte.* 2 *lepr*—*quidam.* 3 *et ext*—*m*—*Iesus . continuo* pro *confestim.* 4 *offeres.* 5 *post haec autem cum introisset caph*—. *quidam centorio.* 6 *paralicus,* corr . supra versum . *torquetur,* corr. *i.* 7 *ueniens,* om . *et.* 8 *ait illi* . deest *puer meus.* 9 *alio.* 11 *quoniam multi ab occidente et oriente.* 12 *regni huius ibunt in tenebras exterioribus.* 13 prius

et deest . *ex* pro *in.* 15 *remisit eum* . *illis* pro *eis.* 16 *illi* pro *ei* . *dem—*. *eiciebant, n* erasa . Post *sp*—est *inmundos.* 17 *es—*. *quia ipse* . *aegrimonia nostra.* 18 *iussit discipulos suos.* 19 *quidam scr—*, non *unus* . *quocumque.* 20 om . *et ; illi* . *habeant, a* erasa. 20 *et* om .; *caput suum.* 21 *discipulorum,* om . *de* . *mihi.* 22 *at ipse ait illi* . *permitte.* 24 *mare* . *năcula,* minus bono atramento add . *vi*; *fluctus,* add . *ib* . 25 om . *ad—eius* . *libera.* 26 *ait illis ihs* . *modice* . *uento.* 27 *illi autem h—miranti, n* punctis deleta. 28 *in regione gerasi norum,* una littera inter *i* et *n* erasa . *duo homines dem—hab—*. *periculosi nimis* . *possit.* 29. om . *ecce;* om . *huc.* 30 *porc—m—pascentium.* 31 om . *hinc.* 32 om . *et ecce,* add . sup . lin . *inpetu* videtur fuisse, est *imp—*. *grex porcorum* videtur fuisse; aliquot litteris erasis est . lacuna relicta, *praeceps.* 33 pro *pastores* est: *hi autem qui eos pascebant* . *de his qui dem—habebant.*

IX. 2 *in l—iac—*. *paralico: constans esto f—remissa sunt tibi p—t—*. 3 om . *et ecce* . *quidam autem,* hoc sup . lin. 4 *et uidens.* 5 *remissa sunt tibi* . *aut.* 6 *ut sc—autem* . *super terram* . *paralit—*. 7 *et surgens ab—*. 8 *et honorific—*. *tantam* pro *talem.* 9 *teloneo* . *matheum.* 10 *recumb—*. *et ecce* . *multi,* sed ubi *ti* est, aliae litterae fuerunt tres vel quattuor . *uenerunt et recumb—*. 11 *ph— autem uid—*. *quare mag—uester.* 12 *audiens autem ihs ait* . *sanis.* 13 *quid sit misericordia* . *uolo* est, sed *uo* in rasura, et ante *uo* duae litterae potest ut erasae sint. 14 *ioh*—ut semper . *et* supra lin . *pharisei.* 15 *ieiunare* pro *lugere* . *ieiunabunt in illis diebus.* 16 *committit* . *uestimento, um* sup . lin . *fortit*—pro *plenit—*. 17 *rupentur* . *effundetur* . *utrus,* videtur punctum infra alteram *u* voluisse . *peribunt* . *et utrumque seruantur.* 18 *haec* in rasura, sed plures litterae fuisse videntur . *unus nomine iairus* . *inp—*. 19 *cum discipulis suis.* 20 *et* sup . lin . *fluxu* . *tet—uestimentum eius.* 21 om . *tantum.* 22 *at ille conu—uid—*. *constans esto.* 23 *principis uidens tub—*, corr . *tib—*. 24 om . *enim.* 25 *eiecissent, n* del . *uenit* pro *intrauit.* 27 *sequuti.* 28 *et uenit in domum et acc—*. *et dixit illis ihs* . *quod possim hoc f—u—*. 32 *mutum et surdum.* 33 *numquam sic paruit.* 34 *pharisei, in belzebub principe* . utrum *dem—* an *daem*—incertum . *hic eicit* . *daem—*. 35 *ciu— om—*. *languorum* . *inf—in populo et multi secuti sunt eum.* 36 *illis quod essent* . *custodem* 37 *dixit.* 38 *rog—autem d—missis.*

X. 1 *pot—eiciendi sps inmundos et curandi.* 2 om . *haec.* 3 *zebei* . *bartholomeus* . *matheus* . *alfei* . *iudas zelotis* pro *th—*. *cananeus* . *scarioth qui,* om . *et.* 5 *eis et* . *ciuitatem, introieritis.* 7 *adpr—*. *cael—*. *daemonia.* 8 *accep*—ex *i* . 10 *tonicas* . *calci—*. *uirgas in manibus* . pro *c—s—*: *mercedem suam.* 11 *in quacumque enim ciuitate,* om. *aut c—*. *dignus est.* 13 om . *quidem* . *ad uos reu—*. 14 *quicumq—receperint* . *audierint.* 15 ab init . vid . del . *nam* . *gomorre—*. 17 *adtendite uobis ab.* 18 *et ante reges et praesides stabitis propter me* . deest *et g—*. 21 *adficient.* 23 *persequenter* . *consumab—*. 24 *et* pro *nec.* 25 *satis sit disc—*. *seruum* . *belzebub.* 26 *op—est* . *reueletur* . *sciatur.* 28 *eum tim—*. deest prius *et.* 29 *duo* in ras ., lac . duarum litt. ; *sine uoluntate patris uestri.* 30. *sed et cap—*. *num—sunt omnes.* 31 *multo uos meliores estis pass—*. 34 *ueni mittere pacem in terra* . *m—p—*. 35 *filium* pro *h—*. deest *et nurum a—s—s—*. 37 *diligit* bis . *filiam plus quam me.* 38 *secutus me fuerit.* 39 *me in uitam aeternam.* 40 *recepit uos.* 41 *prophete* bis. 42 *uobis quia non peribit mercis eius.*

XI. 1 *consuma—*. 2 *in carcere* . *misit duos ex discip—suis dicens.* 3 deest *ait illis* . *exp—*. 4 deest *et* . *resp—autem ihs dixit illis* . *renunt—*. 5 *lebrosi m—et s—a— et m—r—et p—*. 6 *in me sc—*. 7 *ab—a—i—*. *de ioh—baptista* . *in deserto* . *har—a u—moueri.* 9 *utique* pro *etiam* . *uobis amplius quam.* 10 *praeparauit.* 12 *usquae* . *caelorum cogitur, et cogentes diripiunt illud.* 14 *uultis scire* . *hel—*. 15 deest *audiendi.* 16 *et adclamantibus inuicem dicentes.* 17 *cantauimus* . *lam—uobis.* 18 om . *enim.* 19 om . *uini* . *eius* pro *suis.* 20 *tunc coepit,* om . *et* . *inproparere,* sup . lin . *e* et *a,* in lin . *a* et *e* del. ; *uirt—e—pl—quod non egerint pae—*. 21 *chorazain et b—*. *fuissent* .

cilitio . paen—. sup . lin . *egissent*, plures litt . in lin . erasae, prima fuit *a*, sec . *g* videtur: *agitassent?* 22 fuit *tamen*, *t* et prior pars *a* del ., vult *amen . tolerabilius.* 23 *ad cael—. aut usque . usque in hodiernum.* 24 *quam uobis.* 25 *in illa autem hora . d—p—caeli et t—.* 26 *quia . bene pl—. n—p—quisquam.* 28 *hon—. uos ref—.* 30 *ho—.* add . *est.*

XII. 1 *segites sabbatis . sp—uel—.* 2 *ph—ei. uidentes illos . in sab—.* 3 *at ipse . fecit. esurisset . pane*, *s* sup. lin. *manducauit . manducare . tantum* pro *solis.* 5 *dissoluunt.* 7 *si enim . numq—. condempn—.* 8 *sabbati f.—*, om . *etiam.* 9 *et transiens inde.* 10 *homo erat ibi.* 11 *quis ex u. habens ouem*, om . *unam, et cec—*, om . *haec, in f—s—. continebit eam et leu—.* 13 *extendit manum suam et restituta est ei sicut a—.* 14 *et ex—pharisei . eum ut eum perderent.* 15 *secessit . sequebantur.* 16 *omnes quos curauit praec—illis ne diuulgerent eum;* 15 om . *omnes.* 17 *impl—. es—.* 18 *conpl—. an—. adnunt—.* 19 *quisquam.* 20 *har—. fumicantem . ext—. eiciat uict—in iud—.* 22 *om . est.* 24—*ei . demonia belz—. dem—.* 25 *desolatur.* 26 *et* om .; est *si enim . satanan .* deest *ergo.* 27 om . *et; quodsi . belz—. daemonia . erunt uestri.* 28 *ego* post *dei . daemonia . utique adpropinquauit in.* 29 *quis*, non *quam . eius* utroque loco. 30 *disp—.* 31 bis *hominibus.* 33 om . *siquidem . ex fr—enim ar—co—.* 34 *hab—. de thes—malo.* 36 *eius rationem.* 37 *unusquisque ex uerbis suis iustificabitur et ex u . s . condemnabitur.* 38 *ex scr—et pharisei . signum aliquod.* 39 *ihs autem resp—.* 41 *ninivite . penit—. hic quam ionas.* 42 *saba* ante *reg—. uenit ab ultimis partibus terrae . plus hic salomone.* 43 *inm—.* 44 om . *eam . et sc—.* 45 *ads—secum alios septem . hab—in eam . illius h—. quam priora;* om . *et.* 46 *haec* pro *adhuc . fr—eius . l—cum eo.* 47 *loqui tecum* in fine. 48 om . *qui sunt.* 49 *ad disc—.* 50 *fratr*, *e* sup . lin.

XIII. 1 *in illa die exiit ihs et sed—*, om . *de domo.* 2*—ate* . om . *multae . in nacula* (sup . lin *ui*) *ascenderet et . omnes-ae—bant.* 3 *parabulis*, sup . lin . o. 4 *caecid—.* om . *coeli.* 5 *quaedam* pro *alia . caec—. loca petr—. habebat.* 8 *uero . quaedam cent—.* 10 *eius dicebunt ei . ad eos.* 11 *at ipse resp—. mysterio regni dei.* 12 *hab—.* 13 *illis ut . uideant . audiant nequando conuertantur*, om . cetera. 14 *et tunc implebitur in eis prophetae esaie dicentis uade et dic populo huic . non aspicietis.* 15 *grauerunt, ua* supra . *oculis uideant . intelleg—.* 16 *qui . quae*, om . *vestrae.* 17 om . *quippe . quod . uoluerunt uid—. uos aud—.* 18 *autem* pro *ergo*, quod sup. 19 *parabolam regni . illius.* 20 *petrosam.* 21 *sed non h—. uel* pro *et . nomen* pro *uerbum.* 22 *in spinis seminatur .* deest *istius . uoluptas* pro *fall—. infructuosus fit.* 23 *terram bonum seminatur . intellegit tunc adfert fructum* . omisit *autem* et *uero.* 24 om *.factum.* 25 et 27 *zizaniam.* 27 *semen* bis fuit, prius eras. 28 *inimicos*, sup . lineam V . *colleg—*, et 30 . 30 om . *ea in . conb—* 31 *locutus est eis . agrum suum.* 32 *maior fit . hol—. uenient*, sup . lin . *a.* 33 *dixit . accepto . in farinam mensuris tribus.* 35 *adimpl—. dictum est . eructuauit*, del . *t* finali, *absconsa ante constitutionem.* 36 *abiit . enarra . tritici et z—.* 37 *at ihs resp—.* deest *illis.* 38 *hic m—. hi filii.* 39 *consumatio . dei* sup . lin . ad *angeli.* 40 *igni conburuntur . consuma—.* 42 *mittens.* 44 *absconso .* deest *homo . omnia* pro *uniu—. negotianti . margaritam bonam.* 46 om . *una . praet— quaecumque.* 47 *retiae . quae* pro *et . colligit.* 48 *cum autem esset impleta eduxerunt eam ad litus et sed—el—optimos in uasis suis.* 49 *consumat—.* 51 *dicut*, sup . lin . *n* . utique. 52 *et ait.* 53 *consuma—.* 54 *sapientiam istam.* 55 *filius iosep* (*h* sup . lin .) *fabri.* 56 deest *sunt* . om . *ergo.* 58 *et ideo.*

XIV. *audiit.* 3 *et misit eum in carcerem*, om . *all—et pos—.* 5 *hab—eum.* 6 *natalis . in med—triclinio.* 7 *est* sup . lin . *omne quodcumq.* 8 *ille*, corr . *a*; om . *sua, inquit, hic: dixit da mihi in.* 9 om . *est; herodes rex . iuramentum et propter simul recumbentes.* 10 *et misit*, om . *que . carcerem.* 11 *adl—. puella autem att—* (corr . *dt*). 12 *et uenerunt disc—eius et . uenerunt et renunt—.* 13 *quo audito . pedibus . civ—suis.* 14 *et ut uidit ihs t—m—m—est illis.* 15 *praeterit.* 17 *et resp—. adferte illos huc ad me.* 19 *supra faenum . asp—.* 21 *milia.* 22 *iussit*, non *comp—.*

donec ipse—. 25 et 26 *supra* . *phantesma*, sup . *a*. 27 *est eis ihs* . *fidutiam*. 28 *uenire ad te*. 31 *adpr*—. *modice*. 34 *gennasar*. 35 *in* sup . lin.

XV. 1 *pharisei*. 2 *pane*. 4 *morietur*. 6 *honorificauit* . *tra di tionem*, *a* et *di* in ras ., lacunae. 7 *hypocrita* . *es*—. 9 om . *et*. 10 *intelleg*—ut semper. 11 *hos*, *h* er. 12 *pharisei* . *hoc* sup . *uerbo*. 13 *resp*—*dixit eis*. 15 om . *istam*. 16 *dixit ad illos* . deleta *e* in *emit*—. 19 *male*. 20 *coinquinant*. 22 - *nea* . *filnibus*, *l* er . *dne* sup . lin . *dem*—. 23 ante *verbum* littera er. 23 *ac ce*, *ac* in rasura et lac ., post *ce* lac ., *l* et duae aliae litt . er. 24 *missum*. 25 *ueniens ad*- . 29 *galileae*. 30 *multos mutos et claudos caecos*. 32 *mesereor* . *triduo sustinent me*. 34 *quod*, corr . *quot* . *panes h*—. *discip*—, corr . *piscic*—. 36 *et accepit ihs* . *pop*—*ded*—. 38 *paruo*—, corr . v (=*u*). 39 *magedon*.

XVI. 1 —*sei et*—*caei* ut 6 . *eum* deest. 2 *eis*. 4 *cognoscere* pro *scire*. 7 *inter*. 8 *ihs a*—*sc*—. deest *inter uos*. 9 *milia*. 10 *et quattuor*. 11 et 12 *se*—., *ce*—. 12 *dixit* . *cauendom*, corr . v. 13—*raee*. 14 *quidam quidem* . *hel*—. *hier*—. 15 om . *ihs*. 16 *resp*—*autem sy*—. 17 om . *ei* . *sy*—. —*abit*. 18 *porte* . *aduersus ad*. 20 om . *ihs*. 21 *caepit* . *oportet* . *d*—*t*—. 22 *ads*—. 23 *satanas* . *mihi es* . *sed quae*, om . *ea* . 26 *si l*—*u*—*m*—. 27 *gloriam*, lin . sup . *a*. 28 *in regno*, add . *suo*, *uenientem*.

XVII. 1 *adsumpsit*. 2 *coram eis*. 3 *apparuit eis* . *heli as*, littera una del. 4 *hel*—. 5 *nubis* . *conpl*—. 6 *faciaem*, *a* del. 7 *eis* ex *eos* . deest *et*. 9 om . *eis*. 10 om . *discipuli* . *oportet*. 12 *quod* . *in eum* . *quaecumq*. 14 om . *ante eum* . ante *filio* lac . duarum litt . ; *sepe*. 16 om . *autem*. *adf*—. 17 *ei* pro *illum* . *ab illo* . *dem*—. 18 post *ihm* eras . *dicente* . *eum*. 19 *dicit* . deest *ihs*, *quippe* . *huic m*—. *inposs*—. 20 *eicietur*, altera *e* sup . lin. 21 *in galileam* . deest *illis* . *die t*—. 22 *discipuli* in marg . add. ante *ueh*—. 23 *didragmam* bis . deest *ad p*—, *dixerunt p*—*o*. 24 *uenisset in* . *sy*—. 26 *et pro te*.

XVIII. 1 *est* sup . lin . 4 *magnus in regnum*. *est* s. l. 5 *me suscepit*. 7 *ue* . *ab sc*—. *ueniant*, *n* sup . lin; *uae*. 8 *est tibi* . deest *hab*—. 9 *est tibi* . *unum oculum habentem*. 10 *contempn*—. *quod*. 13 om . *quia* . *debit* . *supra non*—. 15 *illum* . *es*. 16 *non te*. 17 *ecclesiae non*. 18 *erunt lig*—. 19 *conuenerint*. 21 *quotiens* . *peccabit*, ex *u*. 22 *septuages*. 23 *ads*—. 24 *rat*—*discutere* . deest alterum *ei*. 25 deest prius *eius* . *reddi debitum*. 26 *rogabat*. 28 *soff*—. 30 *illum*. 31 *faciebat*. 33 *non* . *miserere*. 34 *illum*.

XIX. 1 *et cum consuma*—. *galile*—. *iudeae* . *iordanen* . *pharisei* . *tempt*—. 4 deest *hom*—. 5 *relinquet*, corr . *it* . *her*—. 7 *dari*. 8 *sic non f*—. 9 *f*—*is causam* . *mech*—. uerba *et qui*—*mechatur* sup . lin . add. 10 *uxo* in ras ., potest fuisse *mulie*. 11 om . *illis*. 12 primo loco *eunichi*, corr . sup . lin . v . *eunuchauerunt*. 13 *inp*—. deest *et or*—. 14 *uen*—*ad me*. 15 *inp*—. 17 *se*, corr . *si*. 19 om . *tuam*. 21 *uinde*. 23 *ait*. 24 *est* add . sup . lin. 25 *asp*—. *ait* . *inp*—. 27 et 28 *sequuti*. 29 om . *aut m*—. *possed*—.

XX. 3 *oram*, *h* sup . add. 4 *illis d*—. 6 *undic*—; *ot*—*t*—*d*—. 8 *autem s*—. 10 *et ipsi* sup . lin. 11—*uerunt aduersum*. 14 *autem huic* . ante *dare* ras . duarum litt. 15 *mihi f*—. 16 *autem* punctis not ., sup . lin . *uero*. 17 *ads*—. 18 *condempn*—. *morti*. 19 *lud*., sup . lin . *in*. 20 fuit *zebei*, sed corr . *d* et add . *ei*. 21 *sinix*—. 23 post *autem* erasae 4 vel 5 litterae . *meam* om. 25 *ait eis* . *quod*. 26 *quicum* .· *esse* pro *fieri*. 27 *quicumque* . *sit*. 28 *redempro*, sup . *tione*. 29 *eis* . *hi*—. 30 *quod* . *transeret*, corr . *i*.

XXI. 1 *adp*—. *ent bethfageadmontemoliueti* in ras . *disc*—*suos*. 3 *uos* pro *eos*. 4 om . *totum*. 7 *inp*—. *eum*. 8 *plurimae* . *turbae*. 8 *cedebant* . *sternabant*. 9 bis *os*—. 11 *galile*—. 12 *templum* . *nummo* —. *uind*—. 13 *illis*. 14 *et* sup . *caeci* add. 15 *fecit ihs* . *os*—. *o* in *filio* eras. 16 *dicit* . *lactant*—. 18 *reuertentes* . *et uenit*. 20 *mirabantur*. 21 om . *eis* . *hes*—. *tolle te*.

23 om . *doc—*. 24 *ait illis uobis.* 25 *baptismum* . *intra.* 26 *aecaelo;* om . *ergo* . *habent.* 27 *ad ihm.* 28 om . *quidam* . *in uineam meam.* 29 *poen—*. *mo* in rasura ; spatium tres litteras capit: *duc*, ut Mt . 27,3. 30 *at*, *d* videtur fuisse . *abiit.* 31 *nouissimus* . *quod* iteratum . Post *publicani: et peccatores*, sed puncta sup . lin. 32 *uenit autem* . deest *ad uos.* 32 *uidentes* iteratum . *penit—*. *crederitis.* 33 *sepe* . *eam* pro *ei* . *edif—*. *turrem.* 34 *adpr—*. *de fructibus uineae.* 35— *ole* . *adprae—*. *cae* in fine versus, deinde duae litt . er ., *derunt* incipit novus versus: fuit *caeciderunt.* 37 *forsitan uereb—*. 38 *inter.* 39 *adpr—*. 44 *caecid* bis. 45—*sei.*

XXII. 1 om . *eis.* 2 om . *factum.* 3—*tis*, sup . lin. 4 *para tum est*, lac., voluit *ui.* 4 *alt—mea;* om . *sunt.* 5 om . *uero;* eius loco *inno* eras. 6 *adf—*. 7 *e*—pro *ill—*. 8—*ate.* 10—*plete.* 11 *uestem—em.* 13 *l—p—e—et m—*. 14 *autem* pro *enim.* 16 *tibi* sup . lin. 17 *dari* . *aut.* 18 *tem* in fine, *tatis* initio v., item 35;—*rite.* 19 *nom—*. 25 *non* pro *et non* . *et rel—*. 28 *autem* pro *ergo.* 30 *sunt.* 31 *enim* pro *a—*. 33 *indoctri* in ras. 34—*sei* . *inp—*.—*ceis.* 37 ter *ex.* 39 *diligis*, quod ante corr. fuit 37. *prix—*. 40 *pendit.* 41—*seis.* 42 *ei omnes.* 44—*tr—*.—*ill—*

XXIII. 2—*be.*—*sei.* 3 *sec—uero.* 4 *inp*—bis. 5 *fil—*. 6—*bitos* . *ce—*. 12 *humiliat ex—*. 13—*sei* .—*chr—*. 14—*sei* .—*cr—*. *qui* . *domus* .—*ne—ga.* 15—*sei—crite qui* . *prosilitum.* 16 *in templo* . *aurum* . *debitor est.* 17 *an* sup . ras., vid . fuisse *aut.* 18 *altare* . *debitor est.* 20 *autem* . *altare* . *illud* . *omnia* . *est.* 21 om . *cumque.* 22 *sedit.* 23—*sei—crite* . *quia* . *mentem*, corr . supra lin . *a.*—*tum* . *obm—*. 24—*len—*, *a* sup . lin. 25—*sei.*—*chrite.*—*ces.*—*apsides* . *inm—*. 26—*seae.* —*ces.*—*apsides* . *et id.* 27—*sei.*—*chris* . deest *a* . *s petiosa* . rasura et lacuna indicant fuisse *praet—*. *spurtitia.* 28—*chr—*. 29—*sei* . —*chitae* . *quia.*—*lcha* . *ornatis* in fine. 34—*quim—*. 35 deest *fi—ae.* 37 *hi*—bis . *quotiens.*

XXIV. 1—*onem.* 3—*nti.* *consumm*—recte. — 6 *emeni*, corr . *i.* 7 finit sic: *fames terroresque de caelo et signa.* 9—*tione* . deest *gentibus.* 12 *habundabit* . *car—*. 13—*uerit.* 14 *orbi* . *consuma—*. 15 *danih—*. 16 *iude—*. 17 —*ndet* . 18 —*etur* . *uestem.* 19 *preg—*. 20 *ne* . *in* om. 21 om . *neque fiet.* 26—*abilibus est.* 27 *fulgor* . *parit* . *erit adu—*. 28 *illuc* . om . *et.* 29 om . *autem.* 30 *perilit*, corr . *pare—*. *mag—*. 31 *quatt—*. 32 *ficus* . *nascuntur.* 33 et 34 *quoniam.* 34 om . *alterum haec.* 36 *p—s—*. 38 *in* om; add . *illis* post *d—*. *manducantes* . *nuptum* . *introiuit in a—noe.* 39 om . *et.* 40 *ads—*. 41 *ads—*. addit: *duo in lecto, unus adsumetur et unus relinquetur.* 42 *est* pro *sit.* 43—*diri.* 44 *ideoque* . *n—q—h—*. 45 *cybum.* 48 *m—s—d—*, om . *ille.* 49 *bibet* . *heb—*. 51 *ponit.*

XXV. 1 et 28 *decim.* 8 *extinguntur.* 11 *nouissimae uenerunt*, om . *uero* . *relique.* 17 om . *et.* 18 *abiit et fodit.* 20 *m—tr—*. 21 *supra m—*. 22 *m—tr—*. 23 *supra m—*. 24 *qui* pro *quia.* 25 *abii et* sup . lin. 26 *quod.* 27 *numm—*. *ueniens recipissem*, om . *ego;* *erat.* 29 *habu—*. *ab eo.* 30 *ibi.* 31 *angeli* sup . lin. 32 *aedis.* 33 et 34 *dextr—*. *haedos.* 35 *dedisti m—b—*. *hospis*, 43 item. 36 et 38 et 43 *op—*. 36—*asti.* 37 *et iusti* pro *ei.* post *pauimus* om . *te.* 39 *te et ministrabimus tibi*, corr : v pro *b.* 40 *uni eorum fratrum meorum minimorum.* 41 *dicet his*, om . *et.* 44 *erientem* . *vel in c—;*—*bimus*, v sup . lin. 46 *hii.*

XXVI. 1 *consuma—*. 6 *esset ihs.* — *niam* . *sy—*. 7 *ungenti praet—; eius recubente ipso.* 9 *multum et.* 10 *quod ut cognouit ihs.* 10 om . *huic* et *enim.* 11 *p—s—*. —*bitis.* 12 *ungen—*. 13 *f—h—*. 14 *dicitur* . *scharioth*, er . *es.* 16 *opo—*. 17 *manducare.* 19 *praecepit eis.* 19 er . *prae* ante *par—*. 23 *paraps—*. 24 *et f—*. 25 *rabi.* 26 *caen—*. om . *que;* add . *quod pro uobis tradetur.* 28 ante *in rem*—in margine: *et immo* alio atr. 30 *olieti* sup . lin. 32—*leam* . *ibi me uidebitis.* 34 *quod.* 37 *ads—* . —*dei* . *mestus.* 39 *p—meus* . *tu uis.* 41 *tempt—*. *proptus*, sup . *o* et partim in ea v; *m* s. lin. 45 *dixit* . *adpr—* 46 item. 47 *ipso.* 49 *accessit* . *haue.* 50 *quod.* 51 *eis* . *era t*, *n* er . —*ussit* . *et amp—*. 55 *conprae—*. *coti—*. *in t—d—*. 56 *impleretur*, *n* sup . lin .; *relic*,

to sup . lin. 57 *ille,* corr . *i* . *—an.* 58 *finem rei.* 59 *princeps.* 60 *inueniebant exitum rei .—simae* . 61 *audiuimus hunc dixisse* . *dist—.* 62—*dis.* 64 *dextr—.* 66 *respondes,* corr . sup . lin. 67 *exp—. caecid—. ei d—.* 69 *dixit. —leo.* 71 *introeunte* . *iho,* sup . lin . v. 73 *loquella,* prior *l* er. 74—*tare* . *quod.*

XXVII. 2 *presedi,* corr . *i.* 3 om . *tunc ; uidens autem; quia dampnatus est* sup . *penitentia.* 6 *m—eos in—nan . praec—.* 8 *u—* (om. *est*) *a—i—acheldemach.* 9 *inp—. ier*—om . *praet—adpraet—,* hoc bis . *filii* om. *a* . *israhel.* 11 *eum,* videtur fuisse *illum* . *praesis* . *iude—. ei.* 14 *preses.* 15 *soll—. d—p—. —sent.* 16 om . *tunc ; barrabas,* quater—*n* . *qui propter omicidium* (sup . lin . *h*) *missus fuerat in carcerem.* 17 *autem.* 19—*nti* . *sit et.* 20 *persue—,* sup . script . *as.* 23 *clamant,* sup . lin . *ab;* om . *dicentes.* 27—*rio* . *coortem* , *h* add . sup . *co.* 28 inter *exu* et *entes* una litt . del .; *induerunt eum tonicam purpoream et clami.—.* 29 *plectes,* sup . lin . suppl .; *har—,* 30 et 48 item ; *inl—,* 31 et 41 item ; om . *ei* . *haue.* 30 *exp—. faciem eius.* 31 *clamidem* . *addux—.* 32—*neum uenientem obuiam sibi nomine sy—.* 33—*rie.* 34 *dabant.* 35 *eius sibi sorte m—.* 36—*bunt, a* sup . lin. 37 *inp—. ihs nazarenus.* 38 *et* inter *eo duo* sup . lin .; *dextris.* 40—*it, reedificat.* 41 *cum sc—et phariseis inl—.* 43 *nunc eum si . dei f.* 44 *erunt* . *inp—.* 45 *facte.* 46 *heli* bis, *laema sabacht—.* 47 et 49 *he—.* 48—*ta—gia* . *inpo—.* 49 *dixerunt* . *liberare.* 51 *fisse.* 54 *terremoto.* 55—*lea.* 56—*nae,* item 61;—*dei.* 57 *s—a—* . *—thia.* 61 *sepulch—,* item 64 et 66. 62 *fuit* . *parascheuen. isei.* 63 *quod* . 64—*dire.* 65 *abetis custodes.*

XXVIII. 1—*lenae . sepulch—.* 2 *terremotus.* 3 *enim. fulgor.—nta.* 5 om . *uos. quaerites,* corr . *i.* 7 et 10 et 16—*leam* . *uidebitis, e* ex *i* ; om . *prae.* 8—10 *nunt—.* 9 *hauete.* 11 *abissent.* 15 *docti* . ante *usque* tres fere literae erasae.

Marc. I. 1 *fili* in fine lin. 2 *es—. prof—.* 2 om . *ego.* 4 *pae—.* 5 *omnes* , corr . *i* . *iudeae.* 5 *hierusolymite, mi sup . lin .; iordane.* 6 *camelorum .—licia* ; *eiu* in ras ., *s* extra ; *suos* fuit, ut in compluribus libris ; cf . Matth. 7—*iet* . *calci—.* 8 *baptizo* . *—auit* , *b* sup . lin. 9—*leae* , item 14 etcet .; *in i—ab ioh—;* 10 *ap—cae—; disc—.* 11 *conp—.* 12 *deserto* , *um* sup . lin. 13 *tempt—. satanan, n* sup . lin .; *et erat. ei.* 14 *iohannis.* 15 *adp—. penit—. euangelium.* 19—*dei . in n—conp——r—.* 20 *patri* . *mercenn—.* 21 *saba—,* altera *b* sup . lin .; deest *in* ante *sina—.* 22—*inam* , *n* male facta in ras .; in fine *eorum* sup . lin. 23 *sina—.* inter *homo* et *sp*—duae litt . er ., puto *in* ; *inm—. exclauit* , *ma* sup . lin.— 24—*nae* . *qui sis.* 25 *obmutisce* , corr . *e.* 26 *discep* , *p* in ras ., sup . lin . *r* . *inm—. excl—. exiuit.* 37 *quae d—n—,* om . *haec* . *et* pro *etiam* . *inm—. eboed—.* 29 *regrediens* . recte *syn—.* 30 *autem* sup . lin. 30 *sym—.* 31 *adprae—. eum, a* sup . lin .; om . *eis.* 32 *sol* sup . lin . *adf—. omnes,* corr *i* . *dem—.* 34 *uaria* . corr . *sup . lin .; daemonia* , haec *a* in ras . *eum xpm esse.* 35 *egr—est et . orauit* , corr . sup . lin . *bat.* 36 *pers—. sy . eo.* 37 om . *eum.* 38 *eis* . 39—*lea. dem—.* 40 *flexo,* sed *o* sup . lin , post *flex* littera er ., suspicor *u* , ut in quattuor apud Anglos . *ei* om. 41 *ei* , sup . lin . *us.* 43—*atus ei* . *statim dimisit illum.* 44 *praecipit.* 45 *caepit* .; om . *ita* . *in ciu—intr—. esse.*

II. 2 *caperent.* 3 *f—ad eum* . *paralit—,* item infra . *quatt—.* 4 *iam non possent illi* . *erat ihs.* 4 *patientes* , sup . lin . *tefaci.* 5 *uid—a—.* 7 *sic* sup . lin. 12 puto fuisse *honorificauerint* , *ue* er ., *i* corr. 14 *pre—.* post *leui* littera del ., puto *n* . *alfei* .—*neum.* 15 om . *factum est.* —*bat, n* sup . lin .; *qui seq* ., *et* medio eraso. 16 *scribe* . inter *ca* et *to* litt . er.; *s* post—*ulis* add .; *et bibit* sup . lin. 17 *medicum.* 18 ante *illi* lac . 3 litt .; *cur —seo—. d—a—t.* 19 *filii,* altera *i* sup . lin .; *sponsi.* 21 *adsu* —bis . *pani* , altera *n* sup . lin. 21 *supl—* . *uetere* , corr . *i.* 22 *nouellum* . *disrumpit.* 23 om . *dns ; ambularent* . *ceperunt* . *progredi* , corr . *prae.* 24 *f—discipuli tui.*

III. 2—*bat, n* sup . lin. 4 *sabbatum* . *ille* , corr *i.* 5—*tatem* . post *eorum* punctum . *dicit enim* . *illi—m.* 6 *exe untes,* er . una litt. 6 *statim ph—. erod* , *h* sup . *e.* 7 *et ihs* , om . *autem.*

—lilea et ex iudea. 8 *hierusolimis.—mea.—nen* . *syd—*. 9 *ut in .—irent* . *turbas* . *conpre—*. 10 *inr—*. 11 *spos* , corr . v . *inmundos* . *proced—*. 14*—are euangelium.* 15 *eiciendi* , *d* partim et *i* in ras. 16 *inp—sy—*. 17*—dei* . *inp—*. potest fuisse *tronitrui*, *o* male facta , post eam lac. 18 *bartolomeum* . *mattheum* . *alfei* . *tad—*. *sym—chananeum.* 19 *schariothen* ; om . *et.* 20 post *ad* lac ., *do* in ras. 22 *hierusolymis* . *discederant* . *principem dem—*. *eiecit.* 23 *parabulis* . *sathanas sathanan* , prior *h* sup . lin. 24 *p—stare r—i—*. 25 *poterit.* 26 *sath—*. *potest.* 27 *allegit* , corr . *i* et *e.* 28 *dimittu—* . *—mia* . — . *uerunt* . *habet.* 30 *inm—*. 31 alterum *et* om. 33 *ait eis.* 34 *ait* sup . lin.

IV. 1 *nauem* . *in naui* . *omnes* , corr . *i* ; *terra.* 2 *illos* . *parabo* , corr . ex *u* . *dicens multa illis.* 4 om . *caeli.* 5 post *uero* 3—4 litt . er .; *caec—*. *petrosam.* 6 *exortum* . *aest—*, om . *ex* . *haberet umorem.* 7 *et suf—ud* in ras. 8 *adf—*. *unam* , sup . lin v . cetera omissa. 10 *essent singularis* , corr . *e* . *parabulas.* 11 *uobis autem* . *mist—*. *—bul—*. 13*—bul—*bis . *quod*, *d* in ras ., post *d* 2 litt . er. 15 *sath—*. *uerbum* sup . lin . *corde* , fortasse *ae.* 17*—ces* . *statim* pro *c—*. 19 *er—*. *—citur* , sup . lin . *un.* 20 *tricesimum* . *sex—*, *cent—*. 21 *accenditur* . *lectu* . *nonne* sup . lin .; in ea er . *a* ante *ut* ; *supra.* 22 *enim est abs—al—*. 24 *in ea remit—*; om . *et—bis.* 26 *si i—h—*. 27 *ac die* . *accrescat.* 28 *fructum in spicam.* 29 *cum se* . *fructos* , v sup . lin. 30 *adsimilabitur* . *parabulae conp—*. 32 om . *et* ; *quae cum* . *hol—*. *possent.* 33*—bola* an *bula* prius fuerit , incertum. 34 fuit *u*, vult esse *o* ; *et d—*. 35 om . *in.* 36 *ads—*. *erant* , punctum sub *n.* 37 *factum*, corr . *a* ; *magna* sup . lin .; *fluctos* , corr . v ; *nauem.* 38 *supra* . *ei* . *mare* . *obm.—*. 40 *quid* pro *quis* . *oboediunt.*

V. 2 *exeunte ei* . *ei de* . *in* ante *sp*—er .; *inm*—et 8. 3 *eum poterant* , sub *n* punctum. 4 *sepe* . *conp—*. *disrupisset* . *comp—*. 5 *n—ac d—*. 7 *altissimi.* 9 *n—m—*; fuit *summus* , prior *m* er. 10 *p* cum lin . supra hoc loco primum *prae* ; redit 12; 12 fuit *spos* , corr . v. 13 *co* sup . lin ., ubi una littera , puto *i* er .; *ncessit* . *inm—*. *in mari* . *milia.* 14 *fugierunt* . *nunc—*. *agris* . *uidere* , fuit*—ri* . *facti.* 15, 16 et 18 *dem—*. *sane—*. 16 fuit *illis* , *lis* er .; *et* pro *ei.* 17 *cep—*. *a finibus.* 18 *nauem* . *caepit* . *deprecare.* 19 *adnunt—*. *et quod* , *hoc* sup . lin .; *est tui.* 20 *cepit* . *fecit.* 21 fuit *inmare* , corr . *innare* , linea tertia litterae *m* extincta . *rursus* . *ad illum.* 22 *procedens* , corr . *i.* 23 om . *et* .; *multum nimis* ; om . *dicens* . *inp—*. *manos* , corr . v. 24 *conp* , lin . sup . *p* . *illum.* 26 *fuit* , corr .*—erat* . *conpl—*. *quicquam* . *profic—*. 28 fuit *quasi* , corr . *qui si* , post priorem *i* superscr . *a* ; *uel* post *si* sup . lin .; *—nta.* 29 *sanatus* pro *sicc—*. *quod* . *est.* 30 *cog—in s.—eo* . *dixit.* 31 om . *sui* . *conpri—*. 32 *facerat.* 33 *autem* . *procedit* , corr . *i.* 34 *ihs* pro *ille.* 35 *ad—gum.* 36 *autem uerbo q—d—au—*; *archisin—*. *tantamodo* , altera *a* male facta , fortasse voluit *tantum* , *m* lineola transversa indicans. 37 *sequi se.* 38 *uidit* , fuit *uedit* , *m* post *t er* .; om . *et* ante *fl—*. 39 *eis.* 40 *inr—adsumpsit* . *ubi e—p.—*. 41 *tabita.* 42 om . *autem* . *obstip—*, add . *omnes* . *maximo.* 43 *prec—*. *dare.*

VI. 1 *eius* pro *sui.* 2 om . *ad*; *ei* . *manos*, corr . v. 3 *iste est fabri f—et m—et f—* . *sy—*. 4 *ihs eis* . *cog—s—et in d—s—*. 5*—tes multas* . *inp—.—ibus illis.* 7 *conuoc* . *inm—*. 8 *neque pa—*. 9 *calci—*. *ton—*. 10 post *eis* duae litt . er .;*—eretis*, corr . *i* ; *illuc.* 11 *—perent*, corr . *i* ; *neque a—sermones uestros.—pid—, corr . e.* 12 *pen—*. 13 *dem—*. *ungu—*. *eg—*.*—bantur.* 14 *h—r—*. om . *est* ; *—bant ei*, *n* et *ei* er.*—nis* . *op—u—*. *eo.* 15 *helias* in ras . fere 8 litterarum . *autem* bis ; *rophe* in ras .; *aut quasi.* 17*—rem.* 18*—nis.* 19 *ei.* 20 et 21*—dis.* 21 *acced—*, cor . *i* ; *cenam* . *primis*, fuit *primus* . *galile—*. 23 *quicquid.* 24 *et* . *capud* .*—ta.* 25 *quae cum* ; fuit *capud*, corr . *t* ;*—ta.* 26 om . *est* ; *rec—*.*—tari.* 27 *spec—*, corr . *i* ; *adferre.* 28 *illu*, lin . sup . *u* .; *p—autem.* 29 *tull—*. 30 *renunt—*. *illi.* 31 om . *in desertum; eamus in des—et req—*. *uenebant et rediebant* . *mand—sp—*. 32 *naui.* 33 *ex* pro *de* . *conuene*—pro *conc—*. 34 *et* sup . lin .

ui—m—t—, om . *ihs* . *doc—eos—m—*. 35 inter *h*—et *f*—supra : *multa*. 36 *et* pro *ut* . *ici* in ras ., *bos* sup . lin. 37 *de- -du—*. *eis*. 39 *illis ihs* . *fae—*. 40 *et per*. 44—*uerant* . *milia*. 45 *nauem*. 48 *uidit* . *u entus*, una lit . er .; *quarta—ia*. 49 *s—m—a—*. *fantasma*, om . *esse*. 50 *enim eum* . —*dete*. 51 *ihs in—em*. 52 *enim* ex *i—*. —*xerant* . *ill—*. 53 *genasereth* . *adp—*. 56 *ui llas ; i* in ras ., fortasse *e* fuit .; alterum *eum* om.

VII. 1 *ph—ad e—*. *hierusolimis*. 2 *panem*. 3 *leuent* . *manos*, v sup . l 4 prius *sunt* om .; *orce—*. *eram—*. 6 *illi* . *illorum*. 8 *tenentes* . *orci—*. 11 *est ex* . *proderit*. 12 *ut* . —*tas* . *quic quam*, *ic* in ras ., post *c* unius lit . spat. 13—*ram stultam* . —*edistis*. 14—*leg*—ut semper. 15 *quid*, corr . *o* .; *coinq—bis*. 17 *ihs in*.—*bu—*, corr . *o*. 18 *inp—*. 19 *introiuit* . *aescas*. 21 *cog—m—*. 22—*ritia* . *inp—ia*. 23 *coinquinant*. 25 *m—autem* . *hab—f—*. *inm—*. *procedit*, cor . *i*. 26 *er—autem* . *syrofenissa* . *dem—*. 27 *ei.—are ;* om . *est*. 28 *dicit ei* . *exiit*, corr . *e ; de f—*. 30 *abisset* . *exisse*. 31 *syd—*.—*leae*. 32—*buntur* . *inp—* . *manos*, corr . v. 33 *adprae—* . om . *eius* . *exp—*. 34 *effeta*. 35 om . *est* . *uinco—*. *rectae*. 36 *pred—*. 37 *magis* pro *a—*.

VIII. 3—*ciunt*. 4 *istos poterit quis*. 6 *turbam* . *adp*—bis . *turbe*. 7 *adp—* 9 *quattuor milia*. 10 *nauem*. 11 *conquerere*, corr . *i* . *s—a—i—*. *tempt—*. 12 *ingemes—*. 13 *ascendens iterum abiit t—f—*. 14 *su—p—*. *naue*. 15 *pharise—et a f—*. 17 *ihs a—i—* ; post *nondum* lac . 2 litt ., supra est *cognoscitis* . *caecum*. 19 *milia et* . *plenus*, corr . *o*. 20 *quattuor* . *milia* . *sustulistis;* om . *et*. 22—*da* . *rogant* . *adpre—*. *ceci* . *exp—*. *inp—*. om . *eum* . *aliquid*. 24 *asp—*. 25 *inp—*. *uid—cl—*. 26 *illum* post *suam* . *uico*. 27 *me* sup . lin . *h—esse*. 28 *hel—*. 29 *d—esse* . om . *ei* . post *xps* sup . lin . det . atr . *filius di*. 30 *eis* sup . l. 31 *illos* .*m—p—*.—*are*, corr . *i*. 32 *adprae—*. 33 *sathanas* . *sapis ea q—* ; om . alterum *sunt*. 34 *conc ata*, *c* alterum in r ., post *c* spatium, sup . *n* est *uo* . *post me* . *seipsum*. 35 *eam f—*. *det—f—anime s—*. 37 *h—d—*.—*onem*. 38 *confus—*, *u* in ras ., possunt 2 litt . fuisse . *m—ue—*. *ur* in ras . ;—*riam*. 39 *dehinc* . *ec* in r . ; *uideat*.

IX. *ads—*. *et ioh*—in margine ; om . *solos*. 2 om . *et* post *sp—*. *ni—*, sup . *i* lin . *consulto facta* . *f—s—t—*. 3 *he*—etc. 4 *nobis*. 6 *nubs* . *car—*. 7 *circum asp—*. 8 *disc—*. *dicens ne cui quae* . —*isset*. 9 *conque—*. —*isset*. 11 *primum* . *contemp—*, fuit *d*. 14 *ext—* . *est*, *t* in r., quasi *esset*. 15 *abat*. 16 fuit *adtulli*, prior *l* . er. 17 *adprehenderet*, corr . *i* . *allidet*, om . *illum et sp—*, *stridit* . *eiec—*. 18—*ndit eis dicit* . *adf—*. 19 *adtull—;—uit eum* . *et elis—*. etc . sup . pag . ; *terra*. 20 *tempus* . *hoc ei*. 21 *igne*. 22 om . *ait*. 23 *lacri—*. 24 *inm—*. *ego t—*. *in illo*. 25 om . *ex*. 26 *illum*. 29 *galile—*. 30 *traditur* . —*get*, ex—*git*. 31 *e—int—*. 32 *caf—*. *et int—*. 33 *i—s—i—u—* ; *q—e—ill—*. 34 *rese—*. 35 *conp—*. 36 *unum* sup . l . ; *reciperit* . *me rece—*. *non me susce—*. *me misit*. 37 *iohannis* . *quendam*. 41 om . *his* . *credentes* . fuit *acollo*, *a* del. 42 om . *te* . *duos manos ;* hoc *o* corr . v ; *ignem*, om . *in ; inext—*. 43—*ientur*, *n* expuncta . *extinguetur*. 44 *sc—te*. 45 *uermes* . *morien—;—etur*. 46 *duosou—*, *o* in ras ., supra est *c*. 47 *uermes*, —*ientur*, —*guetur*. 48 *ignis*, sed *salietur*, quod in tot aliis libris litteram *l* geminat, recte scribitur

X. 1 *iudae*. —*anen* . *turbe* . *eos*. 2 *ascen—* . *uirum* . *tempt—*. 6 *creauit ds* ; sup . lin . *et dixit* . 7 *adher——i—ae*, om . *ad*. 9 *iuncsit*, om . *con*. 11 *dicit* . *illam*. 13 *paruol—*, item 14, 15. 14 *tullit* . —*beatis eis* . *est enim*. 15 *quis* . *introiuit*. 16 *conp—*, *inp—* 17 *uia* . *genuflexu* . *dicens : ma—*. *possideam* pro *pe—*. 19—*teris*, corr . *e ; nec fa—*. *frude*, *a* sup . *u ; m—tuam*. 20 *et ille ;* om . *mag— ; o—h—*. 21 *illi* . *uinde* . post—*bis* lac .; 2 litt . er. 22 *tristis* pro *m—*. *p—m—*. 24 *rursum* , lin . sup . *u*. 26 *saluos* , corr . v. 27 *hoc inp—*. 28 om . et , *ei ; te quid ergo erit nobis*. 29 om . *aut p—*. 30—*tres et fil—et so—*. 32 *asc—in uia* . *in hierusoli—*, *ads—*. *eis* . *uent—*. 33 *damp—*. *morti*. 34 *inlu—eum* . —*uent in eum* . post—*cient* 1—2 lit . er .; *git* , corr . *e*. 35 *illum* . —*dei* . *ut* ante *fa—*. 37 om . alterum *tuam*. 38 *dixit* . *bibiturus sum* . *baptismum quod*. 39 *bibitis* , corr . *e* . *quod*. 41 *decim—cep— —re*. 42—*pare*. 45 *redempt—*. 46 *hi—* . —*entem* ,

om . *co* . *turba* pro *m*—. *timei bartimias.* 47 *ihs anaz*—, illa *a* er .; *f*—*d*—*ihu* ; uid . fuisse *ihs.* 48 *illi.* 49 *uocare* . *animo aequior.* 50 *exi*—. 51—*dit illi ihs et d*—, om . *illi* . *dne r*—; *ut* s . l. 52 *ait.*

XI. 1 *adp*—. *hierusoly*— *de* pro *ex.* 2 *quod est* . *nemo* sup . l. 3 *d*—*u* .—*ius,* vid . ex—*m* .—*tet* ex *i.* 4 *uico* pro *biuio.* 5 om . *quid*—*bus.* 6 *illis.*—*pit eis.*— 7 *illum* pro *p*—. *inp*—. 8 *scend*—, corr . *i* , pro *caed*—. 9 *et s*—, om . *qui* . *os*—, et 10. 11 *hierusoli*—. *exiuit.* 12 *alii,* corr . *a.* 13 *f*—*a*—*l* . *forte quid inen*—, s . lin . *u* . *in eam* (*m* er.) *nisi folia tantum* . *fiq*—, *q* mut . in *c* , item *c* sup . l. 14 *q*—*f*—*ex.* 15 *iterum* (s . l.) *hierusoli*—. om . prius *in* ; *uind*—. *nummo* .—.—*bas* s. l. 16 *uas tr*—. 17 om . *quia.* 19—*ntur.* 21 *dicit* . *quem*—. 23 *quia* om ., *monte* . *tollete* . *mari* . *hes*—. *quaec*—. 24 *petieritis* . *quia dabitur uobis* , nihil ultra. 25 *statis* . *dimittit* , *a* s . l. 26 infra textum. 27 *hierusoli.* 28 *edit* in ras. 29 *et ego uos* ; s. lin. add . *bi : uobis*—*dite.* 30—*mum* .—*dite.* 31 *inter se* . *caelo dicit nobis* . *creded*—. 32 *sed si dicimus.* 33 *et r*—*dixerunt ad ihm nescimus* infra textum ; del . *et* ; *facio.*

XII. 1 *ui n* , *i* in r . *plantauit.*—*rem* .—*fec tus est* in ras ., fortasse imperf . fuit. 2—*cul*—. *ab agre* fuit , est *i* . *acceperet* , potest fuisse—*rint.* 3 *adpre*—. *ce derunt* , del . *ci* . *remis*—. 4 *adf*—. 5—*sus* . *oc identes* in fine et init . lineae , hic *c* del. 6 *ca*—. 7 *ostra* in ras . parvis litt. 8 *adp*—. 9 *perd* in r ., *et* in margine. 10 *capud* , corr . *t.* 11 *st* in *ist*—in r. 12 *bul*—*h*—*a*—*e*— *dixerat.* 14 om . *m*—*quia* . *de quemquam* . —*tatem* , sed lineola , quae sup . *e* fuit , deleta .—*saris* fuit , haec *s* del. 15—*tias* . *tempt*—*adf* . *den*—ex *i.* 16 om . *haec; inscr*—*haec* . *dixerunt.* 17 *ait* . *ergo.* 18—*cei.* 19 *sc*—*n*—*et si* .; *ut a*—.—*ris sui.* 21 *non relicto semine* . versus finit. 22—*simae.* 23 *autem* ; *e* . *d* . *h.* 24 *nesc*—. 25 *erunt* . *caelo.* 26 *n*—*l*—*q* .—*gunt* , *a* sup . l .; *dicens.* 27 *ds* s . l. 28 *illis b.* 30—*gis* . *est* in fine. 31 *i* . *e* .—*gis* . *sicut* , *cut* in r. 33—*caust*—. 36 om . *dauid* . *addextris.* 37 *uero* pro *ergo* , om . *dauid* . *unde* , om . *et.* 38 *illis* . *abscr*—. 39—*dras.*—*tos* . *cae*—. 40 *opt*—.—*xe* . *iudit*—. 41—*filat*—bis, et 43 . *asp*— . *aes* s. l. 42, 43 *u*—*ui*—*paupera.* 44 *omnis* , s lin . *e* . *habundat* , s. l. *ba.*

XIII. 1 om . *illi* . *asp*—. *qualis str*—*a* ex—*es* et—*ae.* 2 *m*—*o*—. *dis*—. 3 *montem, m* er .; *seper*—. 4 *fiet, n* s . l. 6 *sum xps.* 7 om . *haec* . *fiere* , corr . *i.* 8 *terre* . *et init*—. 9 *cons*—. *r*—*et p*—. 10—*are.* 11 om . *prae* . *illud* . *qui loquimini.* 12 *morti adf*—. 13 *omnib* . *hominibus* . *perseuerauerit usque.* 14 *abhom*—*disso*—. 15 *disc*—. *aliquid.* 17 *preg*—. 18*fiant haec.* 20 *dies illos* . *ds dies illos* 22 *pseo*—bis . *et prodigia* . *si* s. l. 23 om . *uos.* 24 *suum* ex—*am.* 25 *et erunt stelle caeli* . *s*—*in c*—. 27 *mittit* . *congrebit* . *quatt*—. *terre.* 28 *figo* , s. lin . *cu* .—*bul*—, *o* sup . *u* ; *ramos* , v sup . *o* .—*cetis.* 29 *quiaproximisit* . *hostiis* , lin . per *h.* 30 *quia* . *transiet* ; om . *ista.* 31 *transibunt* , *transient.* 32 *illa et.* 33 *horate.* 34 *proficiscitur relinquid* . *portario precepit uigilare.* 35 *canto.*

XIV. 2 *enim* pro *autem* . *tumultos* , v sup . *o.* 3 *esset ihs* . *pistici* pro *sp*—. *praec*—. 4 *indignae* ; om . *et.* 5 *ungen*—. *dare* . *ea.* 6 *dixit eis* . *ille* , corr . *i.* 7 *habebitis uobiscum* , *me*— *habebitis* , *et cum* — *potestatem habebitis* . hoc *h*—sup . *lin.* 8 *quod* , *autem* supra . *preu*—*unguere.* 10 *iudascariothis,* corr . *e.* 11 *quer*—. *eum opo tunae.* 12 *azim* . *immobant.* *la* s . l . *quomodo* . *uis eamus ut paremus tibi et manduces.* 13 *ite* super lin . ; *lagenam,* v inter *g* et *e* supra . *baiol*—, v supra ; corrigit numquam *u,* semper v. 14 om . *et* ; *dicit, e* s. l .; *est diuersurium* (*o* sup . illa *u*) *meum* (*et* sup . l .) *ref*—, om . *mea.* 15 *auit* . *caen.* 16 *praep.* 18 *me tr.* 19 *are* .—*gill*—. *sum* sup . *ego.* 20 *eis.* 21 *enim* pro *autem* . *ei fuerat, i* in ras ., lac .; fortasse *enim ei.* 24 *eis.* 25 *quoniam* pro *quia iam* ; om . *hoc* . *gemine, ni* s . l .; *illum.* 27 *o ues, u* in ras .; er . sunt post *o* 3—4 litt .; —*leam.* 29 *ei* ; om . *et* ; om . *in te.* 30 *ti bi quia,* utroque loco una litt . er .; fuit *uobis* . *cantet,* om . *bis.* 31 *me tecum mori non* ; om . *autem.* 32 *gethsamini* . *hoiem,* 33 item. 33 *ads* . *ted.*

34 om . *hic.* 35 *paulolum . procedit,* corr . *i ;* om . *ut . possit.* 36 *sed* s . l .; item *si* ante *quod.* 37 *et non .* 38 *temptatione ;* reliqua om. 40 om . *enim . ill—.* 41 *sufficit et,* del . *et ; ecce traditur f. h . in manibus.* 43 *scharioth . ex* pro *de . illo . gladiis et fustibus missi a.* 44 *enim* pro *autem ;* om . *caute.* 45 om . *aue* , est s. l. 47 ante *d* (*e*) 1 lit . er ., post *e* 2 , *d* facta ex *u.* 48 *fustibus* pro *lignis . conprae.* 49 *coti— . impleretur scriptura . fugierunt* , *i* expuncta. 51 *adul . quidam sequeba* in ras .; *illum.* 52—*reiecto.* 53 *conuenrunt, e* s . l . add. 54 om . *autem . sequutus;* om . *intro . edebat, s* s . l ; *se ad ignem* in fine. 55 *aduersum . falsum ut.* 56 *enim falsum.* 57 *fer—d —a—eum* . fuit *aduersum,* est *s ;* post *eum* s . l . *dicens.* 58 *post ;* om . *n—m -f.* 59 *illorum* usque 62 *sum* in ras . ductibus gothicis ; propter minorem modulum eorum 2 lineae vacuae relictae sunt. 60 *tunc exurgens princeps sacerdotum in medio eorum interrogabat ihm dicens ;* om . *quidquam . ob itiuntur.* 61 om . *et n . r—. rursus . eum dicens,* om . *ei* et *dei.* 62 *uero ait . ad dextris s . u.* 64 *audimus, ui* s . l .; *condempn.* 65 *prof . alapas.* 68 *nag—,* corr . *e ; n—n- n—s.* 69 *eum.* 70 *n—i. gallileus.* 71 *dicis, ti* s. l. 72 om . *iterum, est . ihs* usque ad *non res* (inclus .) cap . 15,4 litteris gothicis in altera pagina eiusdem folii sig . 72, in cuius priore 14, 60—62 ut supra vidimus ; sunt litt . saec . fere XII. 72 *cepit.*

XV. 1 *cum autem mane factum esset consilium fecerunt principes sacerdotum cum* etc . *et uinctum ihm.* 2 *eum praeses dicens,* om. *Pilatus . iudeorum ait illi,* om . *at ille respondens.* 4 *iterum pi—int—e—d ; —ondis . quicquam . uides in quantum.* 6 *di—so—. peti ssent,* fuit *ii.* 7 *barrabas.* 8 *turbam, m* del. 9 *respondens dixit . uultis* s . lin. 11 et 15 *barraban.* 12 *regi.* 13 *illi,* fuit *ei—.* 14 *eis . malefecit . bant dicentes.* 16 *intro in . coortem, h* s . l. 17 *induer . inp.* 18 *cep.* 19 *percuc—. genua.* 20 *inl . purpora . illum, i—, eum, i—; ducunt.* 21 *angariz . quendam s—cyreneum preter.* 22 *perdux.* 23 *murra—.* 24 *diu—sibi.* 26 om . *in.* 27 *addextris.* 28 *adim—. dep—.* 29 *pret—. uuah . dist—:* om. *dei triduo . illud* ex—*m.* 30 *disc—.* 31 *inl—: alteru trum,* 1 litt . er. 32 *et ui—. conuiti— illi.* 33 *super uniuersam t—.* 34 *horam n—m . heloi* bis . *lama.—.* 35 *helian* , corr . *m* ; *u—iste.* 36—*rentes* , corr . *ns* . —*to et felle circumdans . uideam.* 37 et 39 *exp.* 38 *in duas deorsum* , in marg .: *partes a summo usque* ; sup . *in* : *statim.* 40 *quas et.* — *enae . solomae.* 41 *lea . in hierusoli.* 42 post *erat* circiter 4 lit . er. 43 *thia . exp . audaciter.* 44 *obisset . arcess . centor—,* item 45. 46 --*tus* (s . lin . *est*) *sindone . illud* pro *eum ; erat* s . l .; *host—.* 47—*lenae.*

XVI. 1 *ungu—eum.* 3—*uit . host.* 4 *autem* pro *quippe.* 5—*ento . dextris . obsti—.* 7—*uli, s* s . l .; *leam . dixi.* 8 *fugie—, i* expuncta . *quicq* videtur. 9 *primo* , corr . *um . lenae, item* 17,1. 10 *at illa . fu* s . l. 11 *at illi ut audierunt uiuere eum et uisum esse.* 12 *ex eis . effigiae euntibus eis.* 14 *no—autem* .—*uit eis, s* s . lin .; ibid . add . *et ; illorum . his qui.* 15—*ture.* 16 *et qui . crededirit condemp.* 17 *his qui . dem.* 18 *non eos . egrotos . inponunt.* 19 om . *ihs . ads—. caelo . sedit ad dextris di .* 20 *sermone.*

Textum evangeliorum S. MATTHAEI et S. MARCI, qualis in Erlangensi codice N. 525 extat, habetis ita excerptum, ut editione Vulgatae Tauchnitziana ad singula capita versusque singulos legendos adhibita vel in tanta mea notandi brevitate de unoquoque loco certiores fieri possitis.

Quamquam res, nisi evangelia S. LUCAE et S. IOHANNIS eiusdem codicis vel ut rectius dicam N. 526 subiunxero, nullo modo absoluta videtur. Magni enim momenti vel iis viris doctis, qui in orthographiae grammaticaeque finibus se continent, erit quaestio, num uni sibique in universum constanti normae per quattuor evangelia librarius se addixerit addixerintve librarii. Qui autem verba ac res potius, quam litteras ac syllabas observant, eos, theologos dico, interrogaturos esse scio, utrum ipse textus evangeliorum S. Lucae et S. Iohannis a Vulgata nostra minus differat, an magis quam primi et secundi evangelistae. Cum vero, quae est huiusmodi scriptionum academicarum condicio, non possim quin aliam scribendi opportunitatem ad duo quae restant evangelia excerpenda expectem, certe de

codicis forma, aetate, origine quae in promptu sunt nunc potius quam insequenti demum anno vobiscum communicabo.

IRMISCHER, *Handschriften-Katalog der Universitäts-Bibliothek zu Erlangen*, pag. 158, refert haec:

525. 526. Quatuor Evangelia, Pg. 4., 2 Bde. von 77 und 70 Blättern aus dem 8—9 Jahrhdt. Die zwei ersten Bl. enthalten den Prolog des h. Hieronymus. Die erste Seite ist aber durch das Alter so verwischt, dass im J. 1517 bei Erneuerung des Einbandes folgende Bemerkung darauf geschrieben werden konnte:

„(Prologus S. Hieronymi ad Eusebium in evangelium secundum Matheum incipit . plures fuisse qui Evangelia scripserunt etc . finit quoque vivis canenda∾;) temporis nunc vetustate abrasus, ut cernitur; quem circiter 800 annos illustris et clarus princeps Gumpertus, regum Franciae stirpe progenitus, imperante glorioso Carolo Magno, dulcissimo amico suo, velut bulla testatur, sanctissimi legislatoris, gloriosissimi salvatoris, Dei nostri, Jesu Christi, aeterni verbi dulceia eloquia, laude ineffabili ad suae sponsae inclitae sanctae ecclesiae catholicae decorem perpetuum[1]) sub monastica regula illi servientium, studiose fecit conscribi mundoque universo pronunciare ac dicere: Liber generationis Jesu Christi filii David etc. cujus quidem antiquitatis[2]) redemptoris imago in facie praesentis renovata relucet," u. s. w. Onolzt. [i. e. Onolzbacenis, Ansbach.] Anno Domini 1517.

Das Ev. Matthaei hat ein grosses, aber wenig verziertes, Init. **L**, *dessen ehemalige Farben nicht mehr zu erkennen sind.*

Am Ende des Lucas stehen auf zwei Seiten Hymnen und Gebete an Christum, mit vielen Accenten und Puncten, als musikalischen Zeichen. Das Ev. Joh. ist am Ende defect; es reicht nur bis Cap. XX, Vers 17. Das Uebrige[3]) haben Zeit und Würmer zerstört. Pg.: stark, rauh und schmutzig, Zeilen meist 31; Lin. mit einem starken Stift gezogen, so dass bisweilen die dicksten Bll. fast durchschnitten sind; Dinte hell, braun und schwarz; Ueberschriften, Ziffern und Unterschriften ziegelroth; Signaturen: Uncialbuchstaben: Die Schrift, welche bald auf der Linie steht, bald unter ihr hängt, bald von ihr durchschnitten wird, ist eine gerade, ziemlich dicke Carolingische Minuskel, deren ganze Wörter weniger getrennt sind, als die einzelnen Buchstaben. Abbreviaturen selten und leicht. Interpunction: ein Punct, später auch ein[4]) (;). Theilungszeichen fehlen gänzlich; auf dem obern Deckel des ersten Bandes ist Christus in Gold-Email und musivischer Arbeit, auf blauem Grunde, sitzend dargestellt, zu beiden Seiten des Hauptes die Buchstaben A u. ω.[5]) Der Rand des Deckels ist noch von zwei Seiten mit drei Finger breitem durchbrochenem Silberblech belegt, worin die Worte zu lesen sind: IHESUS SALVATOR MUNDI. Von den andern zwei Seiten ist das Belege abgerissen. Strebel, welcher in seiner Franconia illustrata, Schwab. 1761 4. S. 100, eine Abbildung von dieser Verzierung des Einbandes, so wie S. 99 eine Probe der Schrift gegeben hat, die aber der des Originals ganz unähnlich ist, giebt auch die andern, jezt fehlenden Worte: Maria adiuva nos. Drei Ecken sind auch noch mit zehn blauen, rothen und grünen, in Goldblech gefassten, Steinen besetzt; die übrigen fehlen. Vom zweiten Bande sind alle diese Verzierungen abgerissen.

---

[1]) Alius videtur verba concepisse, alius nitidius transcripsisse. Desideras enim duo vel tria vocabula, quae inter *etuum* et *sub* praetermitti poterant: *et usum* sive *et in usum, sc. servientium.* — [2]) Post *tatis* inseres *testis*, ut imago aetatem testari videatur. Sed vide ne de ea probabilius, quam hic scriptor, iudicet bibliothecarius, fortasse Irmischer, qui praefixit schedulam sic habentem: *Niello-Tafel des XII. Jahrhdts. (Kirche St. Gumbert in Ansbach.)* Partes, e quibus codex IV evangelistarum constabat, aliquamdiu involucro privatas iacuisse indicat color minus purus, quem hic illic deprehendis, velut pag. 1 folii 40 N. 526, in cuius pag. 2 *incipit praefatio ev. sec. Iohannem.* — [3]) Exceptis iis, de quibus suo loco referam. — [4]) Inde a fol. 62 Ioh. 13,[1] usque ad fol. 68 cap. 18,[21] etiam hoc: (!) eadem vi promiscue. Interrogat (c). — [5]) Typotheta iustam huius elementi formam maiorem non habet; artifex mediam lineam sursum in crucis figuram diduxit.

Sic Irmischer. Sed non una **L** existit littera initialis ornata evangelii S. Matthaei; immo altera **Q** evangelii S. Lucae, cuius nigrum colorem rubro pictor variavit, eodem stilo delineata, quem illa **L** prodit. Utraque valde differt ab eius generis elegantia, de quo nos edocuit Dr ZUCKER in *Anzeiger für Kunde der deutschen Vorzeit 1882* p. 32 sqq ; longo intervallo distat ab initialium Cremifanensium magnificentia.

Brevem q. v. Matthaei sequuntur in fine folii verba haec: *Laudemus omnes Dominum; sanctus* (ter) *deus sabaoht . pleni sunt celi et terra gloria tua . osanna in excelsis . benedictus qui uenit in nomine Domini . osanna u. s.;* quae est praefatio s. Missae in festo Epiphaniae; superscripta sunt pneumata . Supra eiusdem evangelistae librum generationis, perinde atque canticum illud musice exornata, benedictio domus: *Benedic domine domum istam et omnes habitantes in illa . sitque in ea sanctitas humilitas fertilitas castitas uirtus* (litteris evanidis) *uictoria fides spes et caritas benignitas temperantia patientia spiritualis disciplina et oboedientia per infinita secula. Conserua domine in ea timentes te pusillos cum maioribus.*

In evangelio S. Marci cap. XIV et XV distributio personarum passionis indicatur signis *t*, *c*, *a* super lineam additis; *t* apparet pro *T* poni, cuius loco hodie –|– est: sunt verba Iesu Christi; *c*, ut semper, chronistam significat, *a* alios. Nisi quod recentior scriptor, de quo rettuli ad Marc. XIV 60, *l* habet pro *t*.

In N. 526 librarius paginam b folii 42 sine ulla causa manifesta[6]) intactam reliquit; cuius parte superiori recentior manus usa est ad pneumata musica super versus decurtatos Luc. 2, 26—29 ponenda; in infima parte paginae antiquior manus, ei cuius est scriptura fol. 42a fere suppar, dedit versum Marc. 16,9 et super eum simpliciora, nisi fallor, pneumata, item super clausulam adiunctam *aleuia*, nisi est *aeuia*.

In 39a N. 526 explicit evangelium S. Lucae, in 40b incipit praefatio ev. sec. Iohannem.

Impletae sunt pp. 39b et 40a sic: maximam illius partem occupat sequentia NOTKERI: De nativitate Domini: *Natus ante — unice dei*[7]), stichis et maioribus initiorum litteris in duodecim membra divisa eadem, quae ex aliis fontibus dedit DANIEL, *thesaurus hymnol. 2 p. 5;* huius longe maximam index orationum ad tertiam[8]) horam canonicam dicendarum.

In pag. 39b eadem manus, quae Notkeri sequentiam scripsit, pergit sic: (1) **Alleluia** *Laus tibi xpe quia hodie cum magna luce* (2) *descendisti dicite domini eia* alleluia (3) *Dies sanctificatus inluxit nobis Dies sanctificatus* (4) *Uenite gentes & adorate dominum Uenite* (5) *Quia hodie descendit lux magna super*[9]) *terram* (6) *quia hodie laus tibi xpe quia.* Pneumata superposita finiunt in *hodie* (6).

---

6) Fol. 42a finit *quid ergo*, fol. 43a incipit *tu baptizas* Ioh. 1,25.

7) In v. 1 *secula.* 2 *caeli · terre.* 3 *sae.* 5 *adsumpserat . lascivia.* 6 *presens . prelucida . adalta* pro *adaucta.* 8 *prestrinxit.* 9 *concinnentes.* 10 *umanam . causam . adsumpsisti.* 12 *tue.*

8) *Ad terciam. Et ne nos inducas in temptationem et li.* (2) *Oremus pro omni gradu aecclesiae; Sacerdotes tui indu.* (3) *Pro pastore nostro; Beatus qui intellegit.* (4) *Pro pace et unitate aecclesiae; Fiat pax in uirtute.* (5) *Pro Rege nostro; Domine saluum fac regem.* (6) *Pro Cuncto populo cristiano; Saluum fac populum.* (7) *Pro episcopo nostro; Dominus conseruet eum.* (8) *Pro iter agentibus; O domine saluum fac.* (9) *Pro Nauigantibus; Exaudi nos deus salutaris.* (10) *Pro persequentibus et calumniantibus nobis; Domine ihsu ne statuas illis hoc peccatum quia nesciunt quid faciunt.* (11) *Pro discordantibus; Pax dei que exuperat omnem sensum conuertat corda illorum ad pacem.* (12) *Pro Elemosinas facientibus; Dispersit dedit.* (13) *Pro infirmis; Et clamauerunt.* (14) *Pro penitentibus; Conuertere domine aliquantulum.* (15) *Pro fidelibus defunctis; Requiem eternam. Requiescant in pace. Amen.* (16) *Pro peccatis et neglegentiis nostris; Domine ne memineris. Adiuua nos deus.* Ad (10) confer p. 18 huius commentationis Bedam de Matth. 5,44.

9) Vocabuli insequentis vix agnoscuntur litterae prima et ultima; mediae prorsus evanuerunt. Graduale Romanum III. Missae: *super terram.* Petrus Aloysius Praenestinus: *Motecta Festorum. Romae 1563 (ed. Bellermann 1871)* et Joh. a Cruce Claudiensis *(ed. Haberl 1876)*: *in terris.* Omnes exordiuntur a *Dies.*

Exadversus hymnum, sed in angustissimo spatio, quod fol. 40a preces *ad terciam* relinquunt, pneumata et latinis litteris expressa verba graeca sunt haec:

Ymer aios meni epifan imon
Deutera &ni ke proscinite ton kirion.
Otis ymeron cata bi fhos mega epi tis cis;

Tu graece scribas sic, ut ad latina *Dies* etc. respondeant:

Ἡμέρα ἡ ὡσιωμένη ἐπεφάνη ἡμῖν.
Δεῦτε ὅα, ἔθνη, καὶ προςκυνεῖτε τὸν κύριον,
Ὅτι σήμερον κατέβη φῶς μέγα ἐπὶ τῆς γῆς.

Num recte legerim *c* in *cata* et *cis*, alii diiudicent; de *o* in *imon* non dubito.

Et haec quidem de parergis librariorum Gumperti; revertamur ad evangelia, ne et ipse quod superest spatium relinquam Ut breviter dicam quod sentio: de multis locis recte existimabimus, si codicem Sangermanensem ab IOH. WORDSWORTH religiosissime, doctissime collatum[10]) conferimus[11]).

---

10) *Old-latin biblical texts: No. I. The gospel according to St. Matthew from the St. Germain Ms. Oxford 1883.*

11) Cum iis. quae inde a p. 4 huius commentationis dedi, consentiunt Sangermanensia haec: **I** 16 *cui disponsata uirgo Maria genuit ihm;* Monacensis apud eundem Wordsworth *N. III. Oxford 1888: cui desponsata maria.* De aliis libris non solum latinis, qui eandem vel similem lectionem praebent, posthac dicetur. 19 *homo iustus. tacite.* 20 *ex ea nascetur.* 25 *cognouit;* utrobique om. *suum primogenitum.* **II** 1 *ciuitatem.* Sed Erl. non incurrit reprehensionem apud S. Hieron. quoad *Iudaeae: „librariorum hic error est.“* — 4 *interrogauit.* 7 *occulte uocauit magos et diligenter exquisiuit ab eis tempus quando apparuit eis stella.* 8 *et misit - dicens . ueniam et adorem.* 9 *uenit et stetit supra p—.* 12 *admoniti.* 13 *istum perdere.* 14 *surgens autem . abiit.* 15 *consum—.* 16 *ut uidit. reg—.* 21 *et surgens.* 23 *et uenit et.* **III** 4 *suum de . zona p—super.* 5 *exiebant . ex . omnes qui m—.* 8 *et nolite* etc. 11 *uenit;* uterque om. *in.* 12 *habens.* 14 *et proh—eum ioh— . in ipsum.* 17 *bene* pro *mihi.* **IV** 3 *et accessit ad eum t — et d — illi.* 4 *tantum;* uterque om. *quod p — de o —.* 5 *pinnam.* 6 *ut tollant.* 7 *iterum;* uterque om. *rursum.* 8 *honorem.* 9 *procidens.* 25 *sequebantur . ab hierosolymis et a iudaea et trans.* **V** 2 *aperuit.* 7 *ipsis miserebitur deus.* 11 *uos maledicent et persequentur . omnem malum . propter iustitiam.* 22 *sine causa .* 23 *rememoratus fueris.* 31 *repudium.* 32 *quicumque . moechatur.* 45 *iubet.* **VI** 4 *in palam.* 11 *cotidianum.* 25 *cogitetis in corde uestro.* 32 *horum omnium.* 33 *praestabuntur.* **VII** 2 *iudicabitur de uobis.* 6 *miseritis.* 9 *a quo petit filius eius.* 23 *dicam.* **VIII** 28 *periculosi.* 39 *pascentium.* **IX.** 2 *constans esto . remissa sunt.* 8 *honorificauerunt.* 16 *fortitudinem.* 22 *constans esto.* 35 *in populo et multi secuti sunt eum.* **X** 1 *eiciendi spiritus . et curandi.* 10 *mercedem suam.* 17 *adtendite uobis.* 31 *multo uos meliores estis passeribus.*

Haec sufficiant ad necessitudinem aliquam, quae inter Erlangensem et Sangermanensem intercedit, demonstrandam; si vero reliquas lectiones, imprimis quae ad orthographiam et grammaticam spectant, inde a p. 4 enotatas obiter perlustrans in multa incidis, quae a nostra consuetudine abhorrent, cave credas ea omnia, etsi in Sangermanensi redeant, paucissimorum librorum esse ita propria, ut nullus habeat alius liber. Velut hoc *alius* non solum in iis bibliis, quae ROENSCH, *Itala und Vulgata* p. 275 et WORDSWORTH-WHITE in opere supra p. 4 laudato enumerant, dandi casum facit *alio* Matth. 8, 9 et Luc. 7, 8, sed in longe plurimis eorum, quae aetatem tulerunt. Nec deest grammatici auctoritas. CEOLFRIDI, qui pandecten Amiatinum scribendum curavit, discipulus BEDA VENERABILIS disertis verbis eum dativum aequalibus commendat: *Alius nomen dativum dupliciter effert, et alii et alio: habes in sacra scriptura „dico huic vade, et vadit, el alio venit, et venit,“ et rursum „et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii verum unum.“ (Bedae presbyteri liber de orthographia, KEIL, G. L. VII. 263.)* Idem 265*: Baptismus baptismi genere masculino et baptisma baptismatis neutro et baptismum baptismi aeque neutro.* Unde efficitur, et *alio* dativum et *hoc baptismum* illa aetate in bibliis pervulgata fuisse. Beda autem nobis eo locupletior testis erit, quod multa vetat, quae haud raro occurrunt: *Absconditus, non absconsus. Apud per d scribendum , capud per t. Belzebub, non belzebul aut belzebud. Belial, non beliar. Camelus, querela per unum l. Daemon per diphthongum. Haurio per adspirationem. Hi et his per unam i. Interpretor, pretium, premo, precor, prehendo per e . Ipsum neutro genere, non ipsud. Matthaeus et Matthias per duo t. Teloneum, non theloneum,* etc. De praepositionum littera finali in compositione in part. V. referam. Scripturas, quas improbat: *absconsus, aput, capud* etcet. partim vidisti, partim videbis; *querella* habet, quo defendatur; cf. Lachmannus, *comment. in Lucret. p. 204;* exempla collegi in commentatione *Quaestiones grammaticae (ind. schol. Brunsb. 1886—87) p. 15.* Qui scripserunt *hii* et *hiis*, non ideo vituperandi sunt, quod duas *i* vocales pro una posuerint, sed quod perperam aspiraverunt; omnibus enim illis locis pronomen *ii, iis* exigitur, id quod ex ceterarum eiusdem pronominis formarum usu apparet; quin etiam nominativum sing. librarii saepissime *his* scripserunt. *Absconsus* nisi ipsi Bedae, at certe librario elapsum est: *latere et absconsum esse aliquid dicimus* p. 277. Sed scite idem 267: *Calumnior innocenti, tametsi quidam interpretum graecam locutionem secuti „orate pro persequentibus et calumniantibus uos.“* (Mt 5,44).

Pag 4 Mt. 1,1 scribe: fuisse p. 8 Mt 13,10: *dicebant;* p 11 Mr 1,6: om. *locustas.* 2,12 *ille sur—;* p 12 Mr 4,8 *tricesimum;* 4,34 *parabula*, corr. *o;* 5,17 *rogare eum;* 5,24 *conpremebant;* 6,21 *oportunus;* p. 16 lin. 14 *dulcia.*